

Vlaamse Arbeidsrekening

Raming van de binnenlandse werkgelegenheid / pendel

Update 2017

www.steunpuntwerk.be/cijfers

Boie Neefs

Maart 2020

Methodologie

Steunpunt Werk

Naamsestraat 61 bus 3551 - 3000 Leuven

T:+32 (0)16 32 32 39

steunpuntwerk@kuleuven.be

www.steunpuntwerk.be

Inleiding

Onderstaand overzicht geeft de voornaamste componenten weer die we in de Vlaamse arbeidsrekening behandelen: de bevolking naar socio-economische positie, de binnenlandse werkgelegenheid, de pendel, de jobs en de vestigingen. Het becijferen van de *binnenlandse werkgelegenheid*, met aansluitend de *pendel*, vormt het onderwerp van deze methodologische nota.¹

Overzicht. Componenten en conceptuele definities Vlaamse arbeidsrekening. Componenten en conceptuele definities Vlaamse arbeidsrekening

Component		Definitie
Bevolking naar socio-economische positie	Totale bevolking	Personen die in België / het Vlaams Gewest (of andere geografische entiteit) wonen
	Niet-beroepsactieve bevolking	Inwoners die niet werken en niet beschikbaar zijn voor een job en/of niet actief op zoek zijn naar werk
	Beroepsbevolking	Inwoners die ofwel werken ofwel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk.
	Werkloze beroepsbevolking	Inwoners die niet werken, maar wel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk
	Werkende beroepsbevolking	Inwoners die werken
Binnenlandse werkgelegenheid		Arbeid die ingezet wordt in vestigingen van een bepaalde geografische entiteit (bvb België of het Vlaams Gewest), uitgedrukt in personen of arbeidsvolume
Pendel		Loontrekkenden die in een andere geografische entiteit werken dan ze wonen
Jobs		Vervulde arbeidsplaatsen in vestigingen van een bepaalde geografische entiteit
Vestigingen		Productie-eenheden in een bepaalde geografische entiteit

In dit rapport geven we een gedetailleerde schets van het integratieproces en de methodologie voor de raming van de binnenlandse werkgelegenheid. Het betreft hierbij een update van de nulmeting voor 2007 en daarna volgende updates.² De bedoeling is om duidelijk aan te geven op welke wijze de ontwikkelde concepten worden geoperationaliseerd. Er worden vier stappen doorlopen: (1) selectie van bronstatistieken, (2) harmonisatie, (3) bijschattingen en (4) eindcorrecties. Afsluitend bieden we ook enkele overzichtstabellen waarin we de gehanteerde methodologie cijfermatig weergeven.

Stap 1. Selectie bronstatistieken – Een eerste stap bij het uitwerken van de arbeidsrekening is de selectie van de meest nauwkeurige statistieken voor het meten van (een subcategorie van) de componenten. De geselecteerde bronstatistieken leveren de basisgegevens van waaruit de raming opgesteld wordt.

Stap 2. Harmonisatie – De bronstatistieken voldoen niet steeds aan de begrippen en identiteitsrelaties zoals vooropgesteld in het concept van de Vlaamse arbeidsrekening. De harmonisatie houdt in dat we

¹ De methodologie van de raming van de bevolking naar socio-economische positie, jobs en vestigingen is terug te vinden in de methodologische rapporten op www.steunpuntwerk.be, onder 'Publicaties', publicatietype 'Methodologie'

² Zie Vanderbiesen, W. (2010). *Vlaamse Arbeidsrekening. Raming van de binnenlandse werkgelegenheid / pendel. Nulmeting 2007*. Leuven: Steunpunt WSE

corrigeren voor verschillen in populaties, definities, classificaties, meetmomenten en kenmerken. In deze stap toetsen we de gegevens uit de bronstatistieken aan de populaties, definities e.d. zoals beschreven in het concept van de arbeidsrekening. Op basis hiervan werken we een methodologie uit voor het aanpassen of harmoniseren van de primaire gegevens.

Stap 3. Bijschattingen – De bronstatistieken geven vaak geen volledige omschrijving van de kernvariabelen of componenten uit de arbeidsrekening. In de derde stap van het integratieproces corrigeren we voor populatieverschillen door de ontbrekende gegevens bij te schatten aan de hand van secundaire statistieken of andere ramingsmethoden.

Stap 4. Eindcorrecties – Een laatste stap betreft het minimaliseren van meetfouten, die opgespoord worden door het uitvoeren van interne controles.

1. Totale binnenlandse werkgelegenheid

De binnenlandse werkgelegenheid heeft betrekking op de arbeid die wordt ingezet in de Vlaamse/Belgische vestigingen, uitgedrukt in personen of arbeidsvolume. De binnenlandse werkgelegenheid zoals in deze component uitgewerkt omvat alle personen vanaf 15 jaar die een hoofdjob hebben in Vlaanderen/België (of andere geografische entiteit). Centraal staat bijgevolg de telling van het aantal werkenden volgens werkplaats.

De binnenlandse werkgelegenheid bestaat uit alle in Vlaanderen/België werkende personen die tijdens de referentieperiode betaalde arbeid verricht hebben in een in Vlaanderen/België gevestigde productie-eenheid, voor zover het een hoofdactiviteit betreft. Deze benadering sluit aan bij een ‘domestic concept of employment’, zoals gedefinieerd door het Europees Systeem van Rekeningen en onder andere wordt toegepast in de nationale rekeningen. Ook degenen die tijdelijk afwezig waren van het werk, mits er een formele arbeidsverhouding bestond, behoren tot de binnenlandse werkgelegenheid (bv. bij ziekte, zwangerschap, vakantie).

Het gaat bij de binnenlandse werkgelegenheid dus om de personen die een hoofdactiviteit uitoefenen binnen de gewest- of landsgrenzen en zo arbeid leveren voor het productieproces in Vlaanderen/België. De binnenlandse werkgelegenheid geeft aan welke arbeid wordt ingezet voor de economische activiteit in Vlaanderen/België en kan in relatie met het bruto binnenlands product gebruikt worden om de arbeidsproductiviteit in kaart te brengen. In eerste instantie drukken we binnenlandse werkgelegenheid uit in werkende personen. In een volgende fase gaan we na hoe we dit ook als arbeidsvolume kunnen weergeven.

Voor de berekening van de binnenlandse werkgelegenheid vormt de bestaande raming van de werkende beroepsbevolking het startpunt. De verschillende groepen werkenden, geraamd in de arbeidsrekening bij de telling van de bevolking naar socio-economische positie, zullen voor de berekening van de binnenlandse werkgelegenheid worden verdeeld naar werkplaats. De eigenlijke berekening verschilt naargelang de verschillende componenten werkenden in de arbeidsrekening (loontrekkenden, zelfstandigen/helpers en grensarbeiders).

2. Loontrekkende binnenlandse werkgelegenheid

2.1. Concept

De loontrekkende binnenlandse werkgelegenheid betreft alle personen vanaf 15 jaar en ouder gekend bij de RSZ of RSZPPO, met een job die in loonverband wordt uitgevoerd tijdens de referentieperiode. Dit betekent dat er sprake is van een formeel aangegane overeenkomst en dat de job wordt uitgevoerd onder het gezag van een werkgever, in ruil voor een loon. Deze groep omvat ook personen die een loontrekkende job combineren met een statuut als zelfstandige of helper dat niet in hoofdberoep wordt uitgeoefend.

Voor de operationalisering van de loontrekkende binnenlandse werkgelegenheid vertrekken we van de reeds uitgewerkte telling van de werkende beroepsbevolking. Dit met als doel om het aantal loontrekkenden uit de beroepsbevolking van de Vlaamse Arbeidsrekening, geteld volgens woonplaats, te verdelen volgens werkplaats. Voor de verdeling naar werkplaats doen we een beroep op de gedecentraliseerde statistieken van de RSZ en RSZPPO, met gegevens van het aantal werknemers volgens woon- én werkplaats (cf. gemeente van de vestiging waar men werkt). Op basis van deze gedecentraliseerde gegevens berekenen we sleutels voor de woon-werkverdeling, die vervolgens zullen worden toegepast op de bestaande telling van de loontrekkenden.

2.2. Bronstatistieken

2.2.1. Bestaande VAR-telling loontrekkende beroepsbevolking naar woonplaats

Voor de berekening van de binnenlandse werkgelegenheid doen we in de eerste plaats beroep op de reeds uitgewerkte telling van het aantal loontrekkenden (volgens woonplaats) in de Vlaamse Arbeidsrekening 2017. Voor meer info over de operationalisering van deze component verwijzen we naar de methodologische rapporten over de raming van de bevolking naar socio-economische positie (nulmeting 2006 en update voor 2017).³

2.2.2. Loontrekkenden naar werkplaats (RSZ en RSZPPO)

Voor de berekening van de sleutels met de woonwerkverdeling, baseren we ons op de gedecentraliseerde statistieken naar werkplaats van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheden (RSZPPO/DIBISS).

De statistieken worden opgesteld op basis van de multifunctionele aangifte (DMFA), een gegevensbank van de RSZ. Deze gegevensbank bevat het geheel aan personeelsstaten van het door de werkgevers aangegeven personeel. Deze personeelsstaten vormen de basis van de kwartaalaangifte die de werkgevers moeten opstellen. Deze statistiek wordt dus gemaakt op basis van informatie die wordt overgemaakt binnen een wettelijk, juridisch kader en opgenomen in een administratieve databank.

De statistische telling van de werknemers naar werkplaats gebeurt door op het einde van het kwartaal het aantal werknemers te tellen bij elke werkgever (vestiging). Bij deze tellingen worden naast degenen

³ Zie www.steunpuntwerk.be onder 'Publicaties', publicatietype 'Methodologie'

die op de laatste arbeidsdag van het kwartaal op hun werk aanwezig waren, ook diegenen meegeteld wier arbeidsovereenkomst niet verbroken is, maar wel geschorst omwille van ziekte, een ongeval, zwangerschapsverlof, bevallingsrust of wederoproeping onder de wapens. Ook de werknemers welke op de beschouwde dag niet op het werk aanwezig waren wegens verlof, staking, gedeeltelijke of toevallige werkloosheid of een al dan niet verantwoorde afwezigheid worden meegeteld. Werknemers in voltijdse loopbaanonderbreking of voltijds tijdskrediet worden niet meegeteld.

Voor de raming van het aantal loontrekkenden met een job in Vlaanderen/België in de arbeidsrekening wordt gebruik gemaakt van de kenmerken leeftijd, geslacht, hoofdverblijfplaats van de werknemer, en werkplaats van de vestiging waar de werknemer tewerkgesteld is. In de statistieken van RSZ is de werkplaats gekend op gedecentraliseerd niveau (werkplaats van de vestiging). Bij RSZPPO is de werkplaats echter gekend op gecentraliseerd niveau (werkplaats van de werkgever).

2.3. Harmonisatie

2.3.1. Berekening kwartaal- en jaargemiddelde

Voor het toekennen van de verdeelsleutels om de bestaande loontrekkende beroepsbevolking (volgens woonplaats) uit de arbeidsrekening te verdelen naar werkplaats doen we een beroep op de hierboven beschreven bestanden van de RSZ en RSZPPO.

De gedecentraliseerde RSZ-statistieken zijn – vanaf 2015 – beschikbaar op de laatste dag van elk kwartaal, opgesplitst volgens geslacht, leeftijd, gemeente van de werkplaats en sector (Nace Rev. 2). Voorheen waren deze gedecentraliseerde RSZ-statistieken enkel beschikbaar op de laatste dag van het tweede en het vierde kwartaal. De berekening van het jaargemiddelde van de RSZ-loontrekkenden volgens werkplaats gebeurt vanaf 2015 dan ook op basis van de vier kwartalen van het jaar, en niet meer enkel op basis van het tweede en vierde kwartaal. Hierdoor moet rekening worden gehouden met een **tijdreeksbreuk**. Deze tijdreeksbreuk is vooral merkbaar in sectoren met een seizoengebonden werkgelegenheid, zoals de primaire sector (p1) of de sector 'recreatie, cultuur en sport' (q1).

De RSZ-statistieken op de laatste dag van elk kwartaal worden omgerekend naar kwartaal- en jaargemiddelden (tabel 1).

De RSZPPO-statistieken zijn beschikbaar op de laatste dag van elk kwartaal, opgesplitst volgens geslacht, leeftijd, gemeente van de werkplaats en sector (Nace Rev. 2), en worden omgerekend naar kwartaalgemiddelden en een jaargemiddelde (tabel 2).

Tabel 1. Berekening van het gemiddeld aantal werknemers gekend bij **RSZ** per kwartaal en per jaar (volgens werkplaats; België en Vlaams Gewest; 2017)

		België	Vlaams Gewest
31 december '16		3 462 616	2 025 502
31 maart '17		3 500 722	2 049 325
30 juni '17		3 519 177	2 064 597
30 september '17		3 525 733	2 073 219
31 december '17		3 515 609	2 062 599
Stap 2			
Gemiddelde 1 ^{ste} kwartaal '17	(31 december '16 + 31 maart '17)/2	3 481 669	2 037 414
Gemiddelde 2 ^{de} kwartaal '17	(31 maart '17 + 30 juni '17)/2	3 509 950	2 056 961
Gemiddelde 3 ^{de} kwartaal '17	(30 juni '17 + 30 september '17)/2	3 522 455	2 068 908
Gemiddelde 4 ^{de} kwartaal '17	(30 september '17 + 31 dec. '17)/2	3 520 671	2 067 909
Jaargemiddelde 2017	(gem. 1 ^{ste} kwartaal '17 + gem. 2 ^{de} kwartaal '17 + gem. 3 ^{de} kwartaal '17 + gem. 4 ^{de} kwartaal '17)/4	3 508 686	2 057 798

Bron: RSZ Gedecentraliseerde statistiek (Bewerking Steunpunt Werk)

Tabel 2. Berekening van het gemiddeld aantal werknemers gekend bij **RSZPPO** per kwartaal en per jaar (volgens werkplaats; België en Vlaams Gewest; 2017)

		België	Vlaams Gewest
31 december '16		366 102	179 253
31 maart '17		361 975	175 955
30 juni '17		363 474	176 610
30 september '17		363 146	176 707
31 december '17		364 696	176 780
Stap 2			
Gemiddelde 1 ^{ste} kwartaal '17	(31 december '16 + 31 maart '17)/2	364 039	177 604
Gemiddelde 2 ^{de} kwartaal '17	(31 maart '17 + 30 juni '17)/2	362 725	176 283
Gemiddelde 3 ^{de} kwartaal '17	(30 juni '17 + 30 september '17)/2	363 310	176 659
Gemiddelde 4 ^{de} kwartaal '17	(30 september '17 + 31 dec. '17)/2	363 921	176 744
Jaargemiddelde 2017	(gem. 1 ^{ste} kwartaal '17 + gem. 2 ^{de} kwartaal '17 + gem. 3 ^{de} kwartaal '17 + gem. 4 ^{de} kwartaal '17)/4	363 499	176 822

Bron: RSZPPO/DIBISS (Bewerking Steunpunt Werk)

2.3.2. WSE(42)-sectorindeling

In de telling van het aantal werkenden volgens werkplaats wordt een opsplitsing gemaakt naar WSE-sector van tewerkstelling, op basis van de Nace-Bel activiteitennomenclatuur. De Nace-sector van de werknemers bij RSZ is gekend volgens de activiteit van de vestiging (gedecentraliseerd), deze van de werknemers bij RSZPPO volgens de activiteit van de werkgever (gecentraliseerd).

Om de sectorgegevens op een overzichtelijke manier weer te geven, worden de codes uit de Nace-Bel-nomenclatuur omgezet naar WSE-sectoren. Hierbij wordt een indeling gemaakt in vier hoofdsectoren. De *primaire* sector omvat de land- en tuinbouw en de visserij. De *secundaire* sector omvat alle industriële nijverheden en ook bouwsector. De *tertiaire* sector omvat vooral commerciële diensten en de *quartaire* sector bundelt vooral niet-commerciële diensten.

De PWA-jobs worden toegewezen aan de Nace-sector 78.1 'arbeidsbemiddeling', waartoe de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen behoren.

Bij de verdeling van de binnenlandse werkgelegenheid van zelfstandigen en helpers naar sector, beschikken we slechts over sectorgegevens per Nace-code op 2 digits. Nace-sector 84 (openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekering) wordt voor de WSE(42)-sectorindeling in principe echter verdeeld over drie WSE-sectoren, op basis van de Nace-codes op 3 digits (84.1/84.2/84.3). Voor de indeling van de binnenlandse werkgelegenheid van zelfstandigen en helpers worden alle personen met een job uit een van deze sectoren toegewezen aan Nace-code 84 (op 2 digit-niveau), en komen zij allen terecht in de WSE-sector q3 (algemene overheidsdiensten).

De WSE-sectorindeling is terug te vinden op www.steunpuntwerk.be, in de rubriek 'Publicaties' (publicatietype 'Classificaties').

Tijdreeksbreuken

De bronstatistieken die worden aangewend voor de opmaak van de Vlaamse arbeidsrekening zijn onderhevig aan administratieve wijzigingen in de tijd. Hierdoor kunnen er kleine, maar soms ook meer ingrijpende tijdreeksbreuken voorkomen die betrekking hebben op de globale tewerkstelling en/of op (verschuivingen in) specifieke activiteitssectoren.

De voornaamste tijdreeksbreuken van de laatste jaren zijn de volgende:

- Vanaf 2010 worden de *dienstencheque-ondernemingen* prioritair ingedeeld volgens de aard van de geleverde diensten. Hierdoor worden heel wat van deze ondernemingen niet meer onder de sector 'Ter beschikkingstelling van personeel' (Nace 78) of onder 'Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting' (buurt- en nabijheidsdiensten) (Nace 88) opgenomen, maar hoofdzakelijk onder de sectoren 'Diensten in verband met gebouwen' (poetshulp) (Nace 81) en 'Overige persoonlijke diensten' (strijkateliers) (Nace 96). Deze verschuiving gaat gepaard met aanzienlijke sprongen in het aantal werkenden in de corresponderende WSE-sectoren (cf. t14, t15 en q7) tussen 2009 en 2010.
- Vanaf 2011 werd een hervormde RSZ-aangifte voor het *overheidspersoneel* ingevoerd, die het mogelijk maakt werknemers die zich in bepaalde stelsels van inactiviteit bevinden te onderscheiden. Zo worden de werknemers die zich in een stelsel van terbeschikkingstelling voorafgaand aan het pensioen bevinden, niet langer geteld als tewerkgestelde werknemer. Als gevolg van deze herzieningen (cf. het Capelo-project) werden in 2011 een 12 000-tal RSZ-loontrekkenden minder geteld. Het ging hierbij vooral om een tijdreeksbreuk in de Nace-sectoren 61.1 ('draadgebonden communicatie'), 85.3 ('secundair onderwijs') en 85.4 ('hoger onderwijs en post-secundair niet-hoger onderwijs').
- Voor de cijfers van 2012 werd tevens een bijkomende correctie gedaan – ook als gevolg van het Capelo-project – voor werknemers van het ministerie van *Defensie*, in het kader

van de maatregel van de vrijwillige opschorting van prestaties (VOP). Deze correctie resulteerde tot een vermindering van ongeveer 3 500 eenheden in de sector ‘Algemene Overheidsdiensten’ (Nace-sector 84.2).

- Vanaf 2014 moeten werkgevers in hun RSZ-aangifte nauwkeuriger aangeven in welke vestiging van het bedrijf het personeel werkt. Dit leidde tot een verbetering in de kwaliteit van de gegevens over de werkplaats van loontrekkenden. Hieruit blijkt dat de hoeveelheid pendel vóór 2014 licht overschat werd. Vanaf 2014 moeten werkgevers in hun RSZ-aangifte ook nauwkeuriger aangeven in welke vestiging van het bedrijf het personeel werkt. Dit leidde tot een verbetering in de kwaliteit van de gegevens over de werkplaats van loontrekkenden. Hieruit blijkt dat het aantal loontrekkende jobs in de hoofdstad Brussel voordien licht overschat werd.
- De gedecentraliseerde RSZ-statistieken zijn vanaf 2015 beschikbaar op de laatste dag van elk kwartaal (zie supra). Voorheen waren deze enkel beschikbaar op de laatste dag van het tweede en het vierde kwartaal. De berekening van het jaargemiddelde van de RSZ-loontrekkenden volgens werkplaats gebeurt vanaf 2015 dan ook op basis van de vier kwartalen van het jaar, en niet meer enkel op basis van het tweede en vierde kwartaal. Hierdoor moet rekening worden gehouden met een tijdreeksbreuk. Deze tijdreeksbreuk is vooral merkbaar in sectoren met een seizoengebonden werkgelegenheid, zoals de primaire sector (p1) of de sector ‘recreatie, cultuur en sport’ (q1).
- Integratie van de *internationale tewerkstelling* in de cijfers vanaf 2017 (gemeten door BISA). De loontrekkenden werkzaam bij een internationale instelling waren voordien niet gekend als ‘werkend’ maar als ‘niet-beroepsactief’, omdat er geen enkele betrouwbare en volledige statistiek bestond die hen in kaart bracht. Dit zorgt voor een tijdreeksbreuk tussen 2016 en 2017. Er komen ongeveer 40 700 werkenden bij, waarvan ongeveer 30 300 wonen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 7000 in het Vlaams Gewest en 3400 in het Waals Gewest. Deze loontrekkenden vallen allemaal onder de quartaire sector; de internationale scholen het onderwijs (q5) en de andere internationale instellingen onder algemene overheidsdiensten (q3). Deze instellingen worden gezien als buitenlands grondgebied, de werkplaats van deze loontrekkenden is daarom ‘buitenland’. Deze extra werkkenden *behoren dus niet tot de binnenlandse werkgelegenheid*, maar worden wel als *uitgaande pendel* richting buitenland geteld.

2.3.3. Toepassen verdeelsleutels woon- en werkverdeling

Voor de eigenlijke raming van het aantal loontrekkenden met een job in Vlaanderen/België wordt een herweging gedaan van het aantal loontrekkenden volgens woon- en werkplaats, bekomen in de bestanden van RSZ en RSZPPO, naar de aantallen loontrekkenden die werden geraamd in de eerder uitgewerkte component ‘bevolking naar socio-economische positie’. Dit om een eenduidige integratie van de component ‘binnenlandse werkgelegenheid’ in de arbeidsrekening toe te laten. Zo worden door de herweging ook de verschillende correcties meegenomen die werden toegepast in de eerdere berekening van de bevolking naar socio-economische positie. De totale populatie loontrekkenden wordt via de herweging naar de binnenlandse werkgelegenheid met andere woorden constant gehouden.

De eigenlijke herweging, of toepassing van de verdeelsleutels die werden berekend op basis van de RSZ- en RSZPPO-bestanden naar woon- en werkplaats, gebeurt op het niveau van de unieke combinatie ‘woongemeente-geslacht-leeftijd’. Het aantal personen binnen deze unieke celcombinatie in de RSZ- en RSZPPO-bestanden zal dus worden herwogen naar het aantal personen dat die unieke celcombinatie telt in de bevolking naar socio-economische positie in de bestaande arbeidsrekening 2016. Cellen met

een ondervertegenwoordiging binnen RSZ/RSZPPO zullen dus een groter gewicht krijgen (dan 1), cellen met een ondervertegenwoordiging ten opzichte van de bestaande arbeidsrekening een kleiner gewicht (dan 1). Resultaat is dus dat de verhoudingen ‘woongemeente + geslacht + leeftijd’ constant blijven en dat de totalen per groep werkenden na weging gelijk zijn.

Naast de drie basisvariabelen (gemeente, geslacht, leeftijd) is tevens de Nace-sector (Nace Rev. 2) opgenomen vanuit de RSZ- en RSZPPO-bestanden.

Volgende groepen loontrekkenden worden op bovenstaande manier herwogen naar de reeds uitgewerkte componenten in de arbeidsrekening 2017, en verdeeld naar werkplaats:

- Werkenden bij RSZ en RSZPPO, excl. combinaties met zelfstandigen/helpers
- Loontrekkenden in combinatie met zelfstandig in bijberoep
- Loontrekkenden in combinatie met zelfstandig na pensioen
- Loontrekkenden in combinatie met helper in bijberoep
- Loontrekkenden in combinatie met helper na pensioen

2.3.4. Werkplaats

De plaats van de vestiging, die de plaats van tewerkstelling van de werknemer bepaalt, is de gemeente (van de vestigingseenheid) waar de werknemer is tewerkgesteld. Werknemers zonder vaste plaats van tewerkstelling, werknemers werkend bij de klant, gedetacheerde werknemers en thuiswerkers worden toegewezen aan de vestigingseenheid van de eigen onderneming waarvan zij administratief afhangen.

Voor werknemers van buitenlandse ondernemingen zonder vestiging in België en personeel van huishoudens (waar de woonplaats van de werkgever als plaats van tewerkstelling wordt beschouwd) moet vanaf 2014 een beperkte aanduiding van de plaats van tewerkstelling opgegeven worden. Hierdoor kunnen de werknemers van ondernemingen die hoofdzakelijk in het Vlaams, Waals of Brussels Hoofdstedelijk Gewest actief zijn, niet aan één specifieke werkgemeente, -RESOC of -provincie worden toegewezen. Vandaar dat vanaf 2014 voor een aantal werknemers deze lagere geografische niveaus niet gekend zijn.

2.3.5. Arbeidsregime

Het arbeidsregime omvat drie categorieën: de werkenden in een voltijds regime, de werkenden in een deeltijds regime en de werkenden in een speciaal regime. De deeltijdse prestaties betreffen de prestaties van de werknemer die gemiddeld slechts een gedeelte presteert van de arbeidstijd van de referentiepersoon, d.i. de voltijdse werknemer in dezelfde onderneming (of bij gebrek daaraan in dezelfde sector) die dezelfde arbeid uitoefent als de betrokken werknemer.

De groep personen met een speciaal arbeidsregime omvat de prestaties als seizoenarbeider, interim-werknemer of werknemer met gelimiteerde prestaties. Seizoensarbeid heeft betrekking op korte arbeidsperiodes, hetzij als gevolg van de seizoensgebonden aard van het werk, hetzij als gevolg van de noodzaak van de onderneming en om een beroep te doen op versterking voor bepaalde periodes van het jaar. De interim-arbeid betreft de werknemers die door een erkend uitzendbureau ter beschikking gesteld worden van een gebruiker. De aanduiding ‘gelimiteerde prestaties’ geldt voor werknemers die verbonden zijn met de werkgever via een contract van korte duur en voor een tewerkstelling die per

dag niet de gewoonlijke dagduur bereikt. Het betreffen hier bijvoorbeeld extra's in de horeca, monitoren in de socio-culturele sector, die voor slechts enkele uren worden aangeworven. De specifieke regelingen voor Gelegenheidsarbeid in de land- en tuinbouw en in de horeca worden ook onder deze categorie opgenomen.

2.4. Bijschattingen

2.4.1. PWA'ers

De groep loontrekkende PWA'ers worden in de component binnenlandse werkgelegenheid zonder meer geïntegreerd vanuit de reeds uitgewerkte raming van deze groep binnen de bevolking naar socio-economische positie in de Vlaamse arbeidsrekening 2016. Het aantal PWA'ers wordt één keer berekend en deze groep wordt constant gehouden voor de verschillende componenten in de arbeidsrekening.

De werkplaats wordt voor de PWA'ers gelijkgesteld aan de woonplaats. De Nace-sector (Nace Rev. 2) is voor alle PWA'ers gelijk (78.1 'Arbeidsbemiddeling', d.i. de sector waartoe de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen toe behoren).

2.4.2. Studenten gekend bij RSZ en RSZPPO

De groep studenten die gekend zijn bij de RSZ en RSZPPO worden in de binnenlandse werkgelegenheid zonder meer geïntegreerd vanuit de reeds uitgewerkte raming van deze groep binnen de bevolking naar socio-economische positie in de Vlaamse arbeidsrekening 2016. Het aantal studenten bij RSZ en RSZPPO wordt één maal per jaar berekend en deze groep wordt constant gehouden in alle componenten van de arbeidsrekening. Dit houdt in dat het gaat om het aantal studenten (in personen) waarbij gecorrigeerd wordt voor studenten die ook nog in een ander statuut gekend zijn (stat2=0).

De werkplaats wordt voor de studenten gelijkgesteld aan de woonplaats en de Nace-sector (Nace Rev. 2) is gecentraliseerd (sector van de werkgever).

2.4.3. Inkomende grensarbeid

Naast de personen die wonen én werken in België, maken de personen met een job in België maar die in het buitenland wonen, ook deel uit van de binnenlandse werkgelegenheid. Het betreft hier de inkomende grensarbeiders, als loontrekkende gekend bij RSZ en RSZPPO, die wonen in Duitsland, Frankrijk, Luxemburg of Nederland, maar die werken in België/Vlaanderen.

De Nace-sector van de inkomende grensarbeiders, gekend bij RSZ, is gedecentraliseerd (plaats van de vestiging); deze van de grensarbeiders bij RSZPPO is gecentraliseerd (plaats van de werkgever).

In de cijferreeksen van de binnenlandse werkgelegenheid wordt ook de categorie 'Andere landen / onbekend' onderscheiden. Het betreft hier loontrekkenden uit nog andere landen dan onze vier buurlanden, inclusief loontrekkenden met woonplaats onbekend.

2.4.4. Uitgaande grensarbeid

De uitgaande grensarbeiders zijn de werkenden die wonen in België/Vlaanderen, maar werken in één van onze buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland). Zij behoren bijgevolg niet tot de binnenlandse werkgelegenheid.⁴

Een specifieke categorie uitgaande grensarbeiders vormen de loontrekkenden actief in de internationale instellingen die gevestigd zijn in ons land. Vanaf 2017 worden deze meegenomen in de Vlaamse Arbeidsrekening. Deze waren voordien niet gekend als werkend, omdat er geen enkele betrouwbare en volledige statistiek bestond die hen in kaart bracht. Vanaf 2017 kunnen we gebruik maken van de metingen van BISA die dit in kaart brengt.⁵ Deze loontrekkenden wonen én werken fysisch in België (op uitzondering van een kleine groep van een 100-tal inkomende grensarbeiders), maar aangezien zij werken voor ‘extraterritoriale’ organisaties worden zij beschouwd als werkend op niet-Belgisch grondgebied. Ingevolge het territorialiteitsprincipe behoren deze arbeidskrachten met andere woorden niet tot de binnenlandse werkgelegenheid aangezien zij worden tewerkgesteld in niet-residentiële productie-eenheden. Bijgevolg beschouwen we hen als uitgaande grensarbeid.

2.5. Eindcorrecties

Een aantal Vlaamse gemeenten zijn gefuseerd op 1-1-2019. Om een consistente reeks te bekomen, is de hele tijdreeks 2008-2017 aangepast aan de nieuwe indeling.

3. Binnenlandse werkgelegenheid: zelfstandigen en helpers

De personen met een job als zelfstandige en helper zijn gekend vanuit de reeds uitgewerkte raming van deze groepen binnen de bevolking naar socio-economische positie in de Vlaamse arbeidsrekening 2017 en kunnen zonder meer worden geïntegreerd in de component binnenlandse werkgelegenheid. De werkplaats wordt hierbij gelijkgesteld met de woonplaats.

De zelfstandigen met domicilie in het buitenland worden niet opgenomen in de binnenlandse werkgelegenheid. Hoewel we kunnen veronderstellen dat deze – mits ze zijn aangegeven bij RSVZ – een zelfstandige activiteit hebben in België, hebben ze een woonplaats in het buitenland. Assumptie bij de zelfstandigen voor de afbakening van de binnenlandse werkgelegenheid in de Vlaamse arbeidsrekening is echter dat de werkplaats wordt gelijkgeschakeld met de woonplaats. In dit geval zou de werkplaats – ongeacht het feit dat ze wel geregistreerd zijn bij RSVZ – dus ook in het buitenland zijn, waardoor zij niet opgenomen worden in onze binnenlandse werkgelegenheid.

Volgende groepen personen met een job als zelfstandige of helper kunnen worden onderscheiden:

⁴ Voor de verdere conceptualisering en berekening van de uitgaande grensarbeid, zie Vanderbiesen, W. & Pasgang, K. (2017). *Vlaamse Arbeidsrekening. Raming van de bevolking naar socio-economische positie. Basis- en detailtabellen. Update 2016* (Methodologisch rapport). Leuven: Steunpunt Werk

⁵ Voor methodologische verduidelijking verwijzen we naar het [methodologisch rapport](#) van BISA.

- Zelfstandig in hoofdberoep, excl. combinatie met loontrekkend
- Zelfstandig in hoofdberoep, in combinatie met loontrekkend
- Zelfstandig in bijberoep, excl. combinatie met loontrekkend
- Zelfstandig na pensioen, excl. combinatie met loontrekkend
- Helper in hoofdberoep, excl. combinatie met loontrekkend
- Helper in hoofdberoep, in combinatie met loontrekkend
- Helper in bijberoep, excl. combinatie met loontrekkend
- Helper na pensioen, excl. combinatie met loontrekkend

Aangezien bij zelfstandigen de werkplaats wordt gelijkgesteld met de woonplaats worden de zelfstandigen niet opgenomen in de pendelstatistieken.

4. Pendel

Met de uitwerking van de binnenlandse werkgelegenheid als component van de Vlaamse arbeidsrekening beschikken we eveneens over cijfermateriaal over inkomende en uitgaande pendel. Het verschil tussen de werkende beroepsbevolking (zoals eerder geraamd in de arbeidsrekening) en de binnenlandse werkgelegenheid kunnen we immers verklaren door de intergewestelijke en internationale pendelstromen.

De pendelstromen geven een aanduiding van de mate waarin economische regio's onderling arbeidskrachten uitwisselen. Indien de uitgaande pendelstroom groter is dan de inkomende pendelstroom dan kunnen we spreken van een pendeldeficit: de werkende beroepsbevolking zal dan groter zijn dan de binnenlandse werkgelegenheid. Omgekeerd spreken we van een pendelsurplus: de inkomende pendel is groter dan de uitgaande pendel; oftewel de binnenlandse werkgelegenheid is groter dan de uitgaande pendel.

Aangezien bij zelfstandigen de werkplaats wordt gelijkgesteld met de woonplaats (cf. supra) worden voor de pendelstatistieken enkel de loontrekkenden weerhouden.

4.1. Inkomende pendel

De inkomende pendelstromen zijn mede bepalend voor de omvang van de binnenlandse werkgelegenheid in een regio en zij verklaren het verschil tussen de werkende beroepsbevolking (bvb. werkenden woonachtig in Vlaanderen) en de binnenlandse werkgelegenheid (bvb. werkend in Vlaanderen). Personen die niet in Vlaanderen wonen, maar er wel een job uitoefenen dragen namelijk wel bij tot de economische activiteit in Vlaanderen, maar niet tot de Vlaamse werkzaamheid (aangezien zij als inkomende pendelaars niet tot de werkende beroepsbevolking behoren).

4.2. Uitgaande pendel

De uitgaande pendel betreft die werknemers die wel wonen in België/Vlaanderen (of elke andere geografische entiteit) maar werken in een buurland, een ander gewest, een andere gemeente. De uitgaande pendel uit bijvoorbeeld Vlaanderen, maakt dus geen deel uit van de Vlaamse binnenlandse werkgelegenheid. Wel bepalen de uitgaande pendelstromen – als omgekeerde beweging van de inkomende pendel – ook mee het verschil tussen de werkende beroeps bevolking (cf. werkenden woonachtig in Vlaanderen) en de binnenlandse werkgelegenheid (cf. werkend in Vlaanderen).

Bij de berekening van de uitgaande pendel wordt rekening gehouden met de tewerkstelling bij de internationale instellingen, vermits deze arbeidskrachten worden beschouwd als uitgaande grensarbeiders door extraterritorialiteit (zie supra).

Wanneer in de cijferreeksen van de uitgaande pendel de categorie 'Buitenland' wordt onderscheiden, betreft het hier uitgaande grensarbeiders naar Duitsland, Frankrijk, Luxemburg of Nederland, en de zogenaamde 'extraterritorialen' die werken bij internationale instellingen.

Overzichtstabellen

Overzichtstabel 1. Binnenlandse werkgelegenheid (aantal personen vanaf 15 jaar) naar statuut (België en de gewesten; jaargemiddelde 2017)

	WERKPLAATS (Gewest)			
	Vlaams Gewest	Brussels H. Gewest	Waals Gewest	BELGIË
BINNENLANDSE WERKGELEGENHEID	2 741 910	696 140	1 246 226	4 684 277
Loontrekkenden	2 247 317	607 190	1 029 562	3 884 069
<i>Loontrekkend RSZ(PPO)(zuiver)</i>	2 035 985	562 571	918 878	3 517 434
<i>Loontrekkend + zelfstandig in bijberoep</i>	129 825	33 120	58 601	221 546
<i>Loontrekkend + zelfstandig na pensioen</i>	759	240	387	1 385
<i>Loontrekkend + helper in bijberoep</i>	4 313	1 109	2 755	8 177
<i>Loontrekkend + helper na pensioen</i>	83	25	56	163
<i>PWA</i>	1 120	79	523	1 722
<i>Studenten RSZ/RSZPPO</i>	31 767	3 861	13 246	48 874
<i>Inkomende grensarbeid</i>	43 465	6 186	35 117	84 767
Zelfstandigen	458 239	83 428	203 494	745 160
Helpers	36 354	5 523	13 171	55 048

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZPPO, RIZIV, RVA, BISA

Overzichtstabel 2. Verdeling werkende Belgische bevolking (15-64 jaar) naar werkplaats (jaargemiddelde 2017)

	Werkende bevolking in België	WERKPLAATS				
		Vlaams Gewest	Brussels H. Gewest	Waals Gewest	Totaal (België)	Buitenland
<i>Loontrekkend RSZ(PPO)(zuiver)</i>	3 493 960	2 021 887	559 272	912 801	3 493 960	-
<i>Loontr. + zelfstandig in bijberoep</i>	221 455	129 777	33 108	58 570	221 455	-
<i>Loontr. + zelfstandig na pensioen</i>	513	295	87	131	513	-
<i>Loontr. + helper in bijberoep</i>	8 174	4 311	1 109	2 755	8 174	-
<i>Loontr. + helper na pensioen</i>	92	50	14	28	92	-
<i>PWA</i>	1 722	1 120	79	523	1 722	-
<i>Studenten RSZ/RSZPPO</i>	48 874	31 767	3 861	13 246	48 874	-
<i>Uitgaande grensarbeid Duitsland</i>	6 079	-	-	-	-	6 079
<i>Uitgaande grensarbeid Frankrijk</i>	7 597	-	-	-	-	7 597
<i>Uitgaande grensarbeid Luxemburg</i>	41 937	-	-	-	-	41 937
<i>Uitgaande grensarbeid Nederland</i>	31 412	-	-	-	-	31 412
<i>Uitgaande grensarbeid (extraterr.)</i>	42 972	-	-	-	-	42 972
Loontrekkenden (excl. inkomende grensarbeid)	3 904 787	2 189 207	597 530	988 052	3 774 789	129 997
<i>Inkomende grensarbeid</i>	-	43 177	6 131	34 972	84 279	104
Loontrekkenden (a) (incl. inkomende grensarbeid)	3 904 787	2 232 383	603 661	1 023 025	3 859 068	130 101
Zelfstandigen (b)	687 182	423 940	78 488	184 755	687 182	-
Helpers (c)	51 353	33 934	5 355	12 065	51 353	-
Werkende bevolking (totaal)	4 643 322					
Binnenlandse werkgelegenheid (totaal) (15-64 jaar) (a)+(b)+(c)		2 690 257	687 503	1 219 844	4 597 604	

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening Steunpunt Werk o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZPPO, RIZIV, RVA, BISA